

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2013/116

Karar Sayısı : 2014/135

Karar Tarihi : 11.9.2014

R.G. Tarih-Sayı : 24.6.2015-29396

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Ankara 4. Fikri ve Sınaî Haklar Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 18.11.1960 tarihli ve 132 sayılı Türk Standardları Enstitüsü Kuruluş Kanunu'nun 1. maddesinin, 11.10.2011 tarihli ve 662 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 37. maddesiyle eklenen son fıkrasının Anayasa'nın 7., 10., 35. ve 91. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istemidir.

I- OLAY

Belirlenen standartların telif hakkına rağmen internet sitesinde izinsiz olarak yayınlandığı iddiasıyla yayın durdurma ve önlenmesi ile maddi ve manevi tazminat istemiyle açılan davada, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

Kanun'un itiraz konusu kuralı da içeren 1. maddesi şöyledir:

"Kuruluş ve gaye

Madde 1- (Değişik: 16/5/1985 - 3205/1 md.)

Her türlü madde ve mamulleri ile usul ve hizmet standartlarını yapmak gayesiyle "Türk Standartları Enstitüsü" kurulmuştur.

Enstitü, tüzelkişiliği haiz, özel hukuk hükümlerine göre yönetilen bir Kamu Kurumu olup kısa adı ve markası "TSE" dir. Bu marka çeşitli şekillerde gösterilir. Türk Standartları Enstitüsünün müsaadesi olmadan bu marka hiçbir şekil ve şart altında kullanılamaz.

Yalnız Türk Standartları Enstitüsü tarafından kabul edilen standartlar "Türk Standardı" adını alır.

Bu Standartlar ihtiyari olup; standardın ilgili olduğu Bakanlığın onayı ile mecburi kılınabilir. Bir standardın mecburi kılınabilmesi için "Türk Standardı" olması şarttır. Mecburi kılınan standartlar Resmi Gazetede yayımlanır.

Enstitünün ilgili olduğu Bakanlık Başbakanlıktır.

(Değişik altıncı fıkra: 11/10/2011 - KHK - 662/37 md.) Türk Standardları Enstitüsünün merkezi Ankara'dadır. Enstitü, yurt içinde Yönetim Kurulunun teklifi ve ilgili Bakanın onayıyla, yurt dışında sayısı onu geçmemek üzere Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecek yerlerde temsilcilikler kurabilir.

(Ek fıkra: 11/10/2011 - KHK - 662/37 md.) Enstitünün her türlü yayını, 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa tâbidir."

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 7., 10., 35. ve 91. maddelerine dayanılmış, Anayasa'nın 2. maddesi ise ilgili görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN ve M. Emin KUZ'un katılımlarıyla 31.10.2013 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ümit DENİZ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü düşünüldü:

A- Kanun Hükmünde Kararnamelerin Yargısal Denetimi Hakkında Genel Açıklama

Anayasa'nın 91. maddesinde düzenlenen kanun hükmünde kararnameler, işlevsel yönden yasama işlemi niteliğinde olduğundan yargısal denetimlerinin yapılması görev ve yetkisi Anayasa'nın 148. maddesi ile Anayasa Mahkemesine verilmiştir. Yargısal denetimde kanun hükmünde kararnamenin, öncelikle yetki kanununa sonra da Anayasa'ya uygunluğu sorunlarının çözülmesi gerekir. Her ne kadar, Anayasa'nın 148. maddesinde kanun hükmünde kararnamelerin yetki kanunlarına uygunluğunun denetlenmesinden değil, yalnızca Anayasa'ya biçim ve esas bakımlarından uygunluğunun denetlenmesinden söz edilmekte ise de Anayasa'ya uygunluk denetiminin kapsamına öncelikle kanun hükmünde kararnamenin yetki kanununa uygunluğunun denetimi de girer. Çünkü Anayasa'da, Bakanlar Kuruluna ancak yetki kanununda belirtilen sınırlar içerisinde kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verilmesi öngörülmüştür. Yetkinin dışına çıkılması, kanun hükmünde kararnameyi Anayasa'ya aykırı duruma getirir.

Dayanaklarını doğrudan doğruya Anayasa'dan alan olağanüstü hal kanun hükmünde kararnamelerinden farklı olarak, olağan dönemlerdeki kanun hükmünde kararnamelerin bir yetki kanununa dayanması zorunludur. Bu nedenle, kanun hükmünde kararnameler ile dayandıkları yetki kanunu arasında çok sıkı bir bağ vardır. Kanun hükmünde kararnamenin yetki kanunu ile olan bağı, kanun hükmünde kararnameyi aynen ya da değiştirerek kabul eden

kanun ile kesilir. Kanun hükmünde kararnamenin Anayasa'ya uygun bir yetki kanununa dayanması, geçerliliğinin ön koşuludur. Bir yetki kanununa dayanmadan çıkartılan veya dayandığı yetki kanunu iptal edilen kanun hükmünde kararnamelerin içeriği Anayasa'ya aykırılık oluşturmaya bile bunların Anayasa'ya uygunluğundan söz edilemez.

Kanun hükmünde kararnamelerin Anayasa'ya uygunluk denetimi, kanunların denetiminden farklıdır. Anayasa'nın 11. maddesinde, "*Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.*" denilmektedir. Bu nedenle kanunların denetiminde, onların yalnızca Anayasa kurallarına uygun olup olmadıkları saptanır. Kanun hükmünde kararnameler ise konu, amaç, kapsam ve ilkeleri yönünden hem dayandıkları yetki kanununa hem de Anayasa'ya uygun olmak zorundadırlar.

Anayasa'da kimi konuların kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenmesi yasaklanmaktadır. Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasında, "*...sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasî haklar ve ödevler...*"in kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kural gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi, "*Bakanlar Kurulu*"na ancak kanun hükmünde kararnameyle düzenlenmesi yasaklanmış alana girmeyen konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebilir.

Anayasa'nın herhangi bir maddesinde kanunla düzenleneceği öngörülen bir konunun, Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrasının açıkça yasakladığı hükümler ile ilgili olmadıkça ya da Anayasa'nın 163. maddesinde olduğu gibi kanun hükmünde kararname çıkarılamayacağı açıkça belirtilmedikçe kanun hükmünde kararname ile düzenlenmesi Anayasa'ya aykırılık oluşturmaz.

B- Kanun'un 1. Maddesinin 662 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 37. Maddesiyle Eklenen Son Fıkrasının Yasak Alan Yönünden İncelenmesi

Başvuru kararında, Anayasa'nın 35. maddesi kapsamına giren fikri mülkiyet hakkına ilişkin konunun kanun hükmünde kararname ile düzenlenemeyecek yasak alan kapsamında kaldığı, bunun yanında Bakanlar Kurulunun yetki kanununda olmayan bir konuda düzenleme yapmasının yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırı olduğu belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 7., 35. ve 91. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraz konusu kuralla Türk Standartları Enstitüsünün (TSE) her türlü yayınının 5.12.1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na tabi olacağı hükmüne bağlanmıştır.

Anayasa'nın 91. maddesi yönünden yapılan değerlendirme, konunun hem yetki kanunu kapsamına girip girmediği hem de konunun esasına girilmeksizin yasak alan içerisinde kalıp kalmadığı yönünden yapılmaktadır. Bu nedenle, yasak alan yönünden bir kural değerlendirilirken bu kuralın esasına ilişkin olarak bir incelemede bulunulmamaktadır. Diğer bir ifadeyle kuralın temel hakları, kişi hak ve ödevleri ile siyasî haklar ve ödevlerini ihlal edip etmediği değerlendirilmeyip yalnızca kuralın ilgili hak ve ödevine ilişkin olup olmadığına bakılmaktadır. Dolayısıyla esasa yönelik inceleme yapılmadan kuralın içeriğine girilmeksizin şekli bakımdan bir inceleme yapılmaktadır.

Anayasa'nın 152. maddesinin dördüncü fıkrasında, Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği ret kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı

kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamayacağı belirtilmiştir. Bu fıkra da yer alan "*İşin esasına girerek*" ifadesinden kuralın esasının incelenmesi kastedilmekte olup yasak alan ya da yetki kanunu yönünden, yani kuralın içeriğine girilmeksizin şekli bakımından yapılan inceleme kastedilmemektedir. Bu nedenle, yasak alan yönünden kuralın içeriğine girilmeksizin şekli bakımından yapılan incelemede, Anayasa'nın 152. maddesinin dördüncü fıkrasında öngörülen on yıllık süre şartı uygulanamaz.

İtiraz konusu kural, Kanun'un 1. maddesine 662 sayılı KHK'nin 37. maddesiyle eklenmiştir. 662 sayılı KHK'nin 37. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülerek açılan iptal davasında Anayasa Mahkemesi, 3.4.2013 tarihli ve E. 2011/142, K. 2013/52 sayılı kararıyla söz konusu değişikliği hem yasak alan hem de 6223 sayılı Yetki Kanunu yönünden ele almış ve kuralın, 6223 sayılı Yetki Kanunu'nun kapsamında kaldığı ve kuralda Anayasa'nın 91. maddesinin birinci fıkrası uyarınca kanun hükmünde kararname ile düzenlenmesi yasaklanmış alanlara ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer vermediği gerekçesiyle iptal isteminin reddine karar vermiştir. Bu karar 29.5.2014 tarihli ve 29014 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Dolayısıyla aynı konuda verilmiş karar olmasına rağmen bu karar Resmî Gazete'de yayımlanmadan yeniden talepte bulunulmuştur. Bu nedenle aynı konuda verilmiş bir karar olduğundan yasak alan yönünden itiraz konusu kuralın iptal istemi hakkında yeniden karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

C- Kanun'un 1. Maddesinin 662 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 37. Maddesiyle Eklenen Son Fıkrasının İçerik Yönünden İncelenmesi

Başvuru kararında, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının yayınları ile ilgili bir hüküm olmadığı hâlde TSE için bir düzenleme yapılmasının eşitlik ilkesini ihlal ettiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesine göre, ilgisi nedeniyle itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesi yönünden de incelenmiştir.

Kanun'un itiraz konusu kuralı da içeren 1. maddesi, TSE'nin kuruluşunu ve amacını, niteliklerini, markasını, kabul edilen standartların vasıflandırılmasını, standartların mecburi olma usulünü ve yayımlanmasını, ilgili olduğu bakanlığı, merkezini, temsilcilik açabilmesini düzenlemiştir. İtiraz konusu kuralla ise TSE'nin her türlü yayınının 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na tabi olması öngörülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biri kanunların kamu yararı amacını gerçekleştirmek üzere çıkarılmasıdır. Anayasa Mahkemesinin kimi kararlarında kamu yararı kavramından ne anlaşılması gerektiği ortaya konulmuştur. Buna göre, kamu yararı, genel bir ifadeyle, bireysel, özel çıkarılardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Kanunun amaç ögesi bakımından Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için kanunun çıkarılmasında kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir. İlgili yasama belgelerinin incelenmesinden kanunun kamu yararı dışında bir amaçla çıkarılmış olduğu açıkça

anlaşılabiliriyorsa amaç unsuru bakımından Anayasa'ya aykırı olduğu söylenebilir. Kanun koyucunun kamu yararı amacıyla hareket edip etmediği ancak ilgili yasama belgeleri incelenerek ve kuralın objektif anlamına bakılarak tespit edilebilir.

TSE'nin fikri mülkiyet haklarının ihlal edilme oranı ve bunun yol açtığı sorunları göz önüne alan kanun koyucunun, itiraz konusu kural ile yayınların 5846 sayılı Kanun kapsamında olduğunun ilgililere duyurulması, kanuna aykırı davranacak olan kişilerin karşılaşacakları mevzuatı ve hukuki yaptırımları daha önceden ve açık olarak bilmelerinin sağlanması ile olası hukuki uyumsuzluklarla karşı karşıya kalınmadan engel olunmasını amaçladığı anlaşılmaktadır. Bu amacı gerçekleştirme yöntemi, hangi yol veya araçların tercih edileceği de kanun koyucunun takdirine girmektedir. İtiraz konusu kuralla kanun koyucunun, fikri mülkiyet haklarının ihlalini önlemeye ve söz konusu hakları koruma altına almaya yönelik bir düzenleme yaptığı ve bu düzenlemenin de kamu yararını gerçekleştirmek amacıyla yapıldığı açıktır.

Yasamanın genelliği ilkesi gereğince Anayasa'da düzenlenmemiş bir alanın kanun koyucunun takdirine bırakıldığı, Anayasa'nın temel ilkeleri ile yasaklayıcı hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, bu konudaki tercihin kanun koyucunun takdiri kapsamında kaldığı kabul edilmelidir. Kamu kurum ve kuruluşlarının yayınlarının telif haklarına ilişkin olarak Anayasa'da bir düzenleme bulunmamaktadır. Anayasa'da düzenlenmeyen bir konunun öngörülebilir ve uygulanabilir şekilde kanunla düzenlenmesi kanun koyucunun takdirindedir. Kanun koyucu, belirtilen takdir yetkisine dayanarak TSE'nin tüm yayınlarının 5846 sayılı Kanun kapsamında sayılmasına yönelik itiraz konusu kuralı getirmiştir. Kamu yararı amacı dışında bir amaç gözettiği saptanamayan ve kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında kalan itiraz konusu kuralın, hukuk devleti ilkesine aykırılığından söz edilemez.

Öte yandan, Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen eşitlik ilkesi, hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmektedir. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere yasa karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden ayrı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi ihlal edilmiş olmaz.

Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin bir unsuru olan eşit işlem görme hakkının öznesi bireyler ve bireyler tarafından oluşturulan topluluklar olup kamu otoriteleri bu hakkın öznesi değildir. Kamu otoritelerinin hak, yetki, görev ve sorumluluklarının ne şekilde düzenleneceği kanun koyucunun takdirindedir. Devletin, kamu gücü kullanan otoritelere eşit muamele etme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Kanun koyucunun, bir yetkiyi belli bir kamu otoritesine tanıyıp diğerlerine tanıtmaması eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

VI- SONUÇ

Esas Sayısı : 2013/116
Karar Sayısı : 2014/135

18.11.1960 tarihli ve 132 sayılı Türk Standartları Enstitüsü Kuruluş Kanunu'nun 1. maddesinin, 11.10.2011 tarihli ve 662 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 37. maddesiyle eklenen son fıkrasının;

A- Yasak alan yönünden iptal istemi, 3.4.2013 tarihli ve E.2011/142, K.2013/52 sayılı kararla reddedildiğinden, aynı konuda YENİDEN KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

B- İçerik yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,

11.9.2014 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkanvekili

Üye

Üye

Serruh KALELİ

Serdar ÖZGÜLDÜR

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Üye

Üye

Zehra Ayla PERKTAŞ

Recep KÖMÜRCÜ

Burhan ÜSTÜN

Üye

Üye

Üye

Engin YILDIRIM

Nuri NECİPOĞLU

Hicabi DURSUN

Esas Sayısı : 2013/116
Karar Sayısı : 2014/135

Üye

Erdal TERCAN

Üye

Muammer TOPAL

Üye

Zühtü ARSLAN

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN